

อัตลักษณ์ทางทุนวัฒนธรรมบ้านแหลมโพธิ์ ตำบลคูเต่า
อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา
IDENTITY OF CULTURAL CAPITAL OF BAN LAEM PHO,
KHU TAO SUB-DISTRICT, HAT YAI, SONGKHLA

รวีสรา ศรีชัย^{1*} และสุภาวดี โพธิเวชกุล²
Rawisara Srichai¹ and Supavadee Potiwetchakul²

Received date: May 6, 2024

Revised date: January 31, 2025

Accepted date: January 31, 2025

¹ นักศึกษาหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาศิลปะการแสดง คณะศิลปกรรม
ศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

² รองศาสตราจารย์ ดร., สาขาวิชาศิลปะการแสดง คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัย
ราชภัฏสวนสุนันทา

* Corresponding author, E-mail: rawisara9719@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาอัตลักษณ์ทางทุนวัฒนธรรม บ้านแหลมโพธิ์หมู่ที่ 3 ตำบลคูเต่า อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา โดยการศึกษาจากเอกสาร การสังเกตการณ์ การสัมภาษณ์เชิงลึก จัดประชุมกลุ่มย่อย และวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า แหลมโพธิ์เป็นพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ทางความเชื่อและเป็นพื้นที่ทางธรรมชาติที่เป็นแหลมยื่นลงทะเลสาบสงขลา บ้านแหลมโพธิ์มีอัตลักษณ์ทุนทางวัฒนธรรมจำนวน 3 ด้าน ดังนี้ 1) **ทุนทางวัฒนธรรมด้านประเพณีและความเชื่อ** มีประเพณีชักพระทางน้ำความเชื่อทางพุทธศาสนา โดยอันเชิญพระพุทธรูปขึ้นประทับบนบุษบกที่ตกแต่งสวยงาม บนเรือพระตีกลองทัดเป็นจิงหะขณะเดินทางมายังแหลมโพธิ์ มีการแข่งขันพายเรือซึ่งจัดขึ้นหลังจากชักพระทางน้ำ จัดแข่งขันกันทีละคูมี 2 ฝีพาย มีตำนาน **ทวดงู**เป็นความเชื่อเรื่องทวดศักดิ์สิทธิ์ที่แหลมโพธิ์และมี**พิธีบูชาทวดงู**ไหว้ด้วยดอกไม้ธูปเทียนใส่พานและกำบนด้วยประทัดและไขสดที่ศาลาทวดงูด้านอาหาร**ต้มสามเหลี่ยม**เป็นอาหารถวายพระและแขวนเรือพระตามความเชื่อของชาวพุทธในวันออกพรรษา 2) **ทุนทางวัฒนธรรมด้านฝีมือช่างดั้งเดิมและอาชีพ** มีงาน**ต่อเรือ**เป็นงานช่างต่อเรือยาวเพื่อใช้สัญจรและประกอบอาชีพประมงชายฝั่งที่สืบทอดและเรียนรู้งานช่างผ่านการคลุกคลีจากรุ่นพ่อรุ่นแม่ทำต่อ ๆ กันมาจนกลายเป็นวิชาต่อเรือยาว มีงาน**มัดกัณฑ์**เป็นเครื่องมือจับสัตว์น้ำที่ต้องอาศัยฝีมือการมัดหุ่นพลาสติกและหุ่นตะกั่ว มีอาชีพ**ประมงขนาดเล็ก**เป็นอาชีพหลักอาศัยทะเลสาบสงขลาอาศัยสัตว์น้ำเพื่อการยังชีพ 3) **ทุนทางวัฒนธรรมด้านศิลปะการแสดง** มี**เพลงเรือแหลมโพธิ์**เป็นเพลงร้องที่มีศูนย์กลางอยู่ที่แหลมโพธิ์ ซึ่งแต่เดิมเป็นเพลงร้องที่

ฝ้ายขั้วร้องเล่นกันเพื่อให้จังหวะการพายเรือเกิดความพร้อมเพรียงและเพื่อความสนุกสนานในประเพณีชักพระทางน้ำ ดังนั้น อัตลักษณ์ทุนทางวัฒนธรรมมีความสำคัญเป็นเครื่องมือยึดโยงการดำรงให้ผู้คนอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข

คำสำคัญ : บ้านแหลมโพธิ์, มรดกภูมิปัญญา, ประเพณีชักพระทางน้ำ, ทุนทางวัฒนธรรม

Abstract

This research article aimed to examine the cultural capital identity of Ban Laem Pho, Village No. 3, Khu Tao Sub-district, Hat Yai District, Songkhla Province. The study, conducted through document analysis, observation, in-depth interviews, focus groups, and data analysis, revealed that Laem Pho was both a sacred site rooted in local beliefs and a natural cape extending into Songkhla Lake. The cultural capital identity of Ban Laem Pho is categorized into three key dimensions: 1) ***Cultural capital in traditions and beliefs***: The community observed the water-based Chak Phra festival, a Buddhist tradition where a Buddha statue was placed in a beautifully decorated pavilion on a boat, accompanied by rhythmic drumming as it was transported to Laem Pho. Following the procession, boat races were held, with two rowers per team competing. The legend of the "Sacred

Serpent Ancestor" (Tuad Ngu) was also significant, with a ritual held at the Tuad Ngu Pavilion involving offerings of flowers, incense, candles, firecrackers, and fresh eggs. A traditional dish called **Tom Sam Liam** was prepared as an offering to monks and was also hung on the boats during the end of Buddhist Lent.

2) ***Cultural capital in traditional craftsmanship and livelihoods*:**

The community has practiced long-tail boatbuilding, a craft passed down through generations, used primarily for transportation and coastal fishing. The skill of making nets (**mat kat**) has been also significant, requiring precise tying of plastic and lead buoys. Small-scale fishing in Songkhla Lake has been a primary livelihood, providing essential resources for the community's sustenance.

3) ***Cultural capital in performing arts*:** The **Laem**

Pho boat songs have been traditional songs originally sung by rowers to coordinate their rowing rhythm and to enhance the joy of the Chak Phra festival. In conclusion, the cultural capital identity of Ban Laem Pho plays a crucial role in fostering social cohesion and promoting peaceful coexistence within the community.

Keywords: Ban Laem Pho, intangible cultural heritage, water-based Chak Phra festival, cultural capital

1. บทนำ

แหลมโพธิ์ เป็นสถานที่สำคัญหนึ่งของตำบลคูเต่า อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ที่มีแหลมยื่นไปในทะเลสาบสงขลา มีพื้นที่ประมาณ 5 ไร่ มีทิวทัศน์ธรรมชาติที่สวยงาม ริมทะเลมีร้านอาหารทะเลตั้งอยู่หลายร้าน (อริสรา ระพิทย์พันธ์, 2557) แหลมโพธิ์เป็นสถานที่ทางธรรมชาติที่มีความสำคัญต่อวิถีชีวิตชาวบ้านแหลมโพธิ์ ประชากรเป็นคนดั้งเดิมที่ตั้งถิ่นฐานมาจากบรรพบุรุษตั้งแต่โบราณ มีสำนักสงฆ์แหลมโพธิ์เป็นศูนย์กลางของชุมชนชาวพุทธ บ้านแหลมโพธิ์ยังมีคลองแหลมโพธิ์ที่เป็นเส้นทางการคมนาคมทางน้ำ ใช้เดินเรือเพื่อลัดเลาะเข้าสู่หมู่บ้าน ผู้คนอาศัยใกล้ทะเลสาบสงขลาและคลองแหลมโพธิ์ได้ประกอบอาชีพหลักที่สำคัญ คือ อาชีพประมงชายฝั่ง ดังที่ สุวัฒน์ นวลนุ่น (สัมภาษณ์, 2565) ชุมชนบ้านแหลมโพธิ์นี้เป็นพื้นที่หนึ่งที่เป็นแหล่งรวมของทุนทางวัฒนธรรมอันเป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นที่หลากหลาย ภายใต้ความเชื่อที่แตกต่างกันของคนไทยพุทธและไทยมุสลิม ผู้คนอยู่ร่วมกันได้อย่างกลมกลืน โดยได้มีการพึ่งพาอาศัยกันและได้ใช้ทรัพยากรทางธรรมชาติร่วมกันด้วยการประกอบอาชีพประมงชายฝั่งในทะเลสาบสงขลาเพื่อการยังชีพ อีกทั้งยังมีกิจกรรมทางสังคมร่วมกัน เช่น การแข่งขันพายเรือที่จัดขึ้นเป็นประจำปี โดยบ้านแหลมโพธิ์มีทุนทางวัฒนธรรมที่หลากหลายของบ้านแหลมโพธิ์ในประเด็นนี้ ศิลปะการแสดงงานช่างงานฝีมือ วรรณกรรมพื้นบ้าน แนวปฏิบัติทางสังคม พิธีกรรมและงานเทศกาลต่าง ๆ ความรู้และแนวปฏิบัติเกี่ยวกับธรรมชาติและจักรวาล ภาษาและอาชีพ อีกทั้ง ชุมชนแหลมโพธิ์มีลักษณะพิเศษ กล่าวคือ ชาวบ้านแหลมโพธิ์นับถือศาสนาพุทธและศาสนาอิสลาม เป็นชุมชนที่มีศักยภาพเป็น

แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่มีเส้นทางศึกษาธรรมชาติทะเลสาบสงขลา มีแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม และมีศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ (สุริรา ปานแก้ว และวันวิสาข์ พลอย อินสว่าง, 2561)

จากข้อมูลข้างต้น แสดงให้เห็นว่าชุมชนบ้านแหลมโพธิ์เป็นชุมชนที่มีทุนทางวัฒนธรรมหลายด้าน และมีศักยภาพในการอนุรักษ์ สืบสานวัฒนธรรม เหล่านั้นให้กลายเป็นเอกลักษณ์ของชุมชนได้ แต่ยังขาดการรวบรวมข้อมูล ศิลปะ วัฒนธรรม ภูมิปัญญา ผู้วิจัยจึงมุ่งศึกษาทุนทางวัฒนธรรมของบ้านแหลมโพธิ์และวิเคราะห์อัตลักษณ์ทุนทางวัฒนธรรม เพื่อเสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจและเกิดความภาคภูมิใจในวัฒนธรรมของท้องถิ่น

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาอัตลักษณ์ทุนทางวัฒนธรรมบ้านแหลมโพธิ์ ตำบลคูเต่า อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา

3. แนวคิด ทฤษฎี กรอบแนวคิด

แนวคิดอัตลักษณ์ และแนวคิดทุนทางวัฒนธรรม

3.1 อัตลักษณ์

อัตลักษณ์เป็นคุณสมบัติอย่างหนึ่งที่บ่งบอกความเป็นมนุษย์ แตกต่างจากสิ่งมีชีวิตอื่น อัตลักษณ์จึงเป็นสิ่งที่บ่งบอกบุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่มีความเหมือนและความแตกต่างที่เกิดจากปฏิบัติ หรือการกระทำอย่างต่อเนื่องจนเกิดเป็นอัตลักษณ์ของกลุ่มคนหรือกลุ่มบุคคล (อภิญา เฟื่องฟูสกุล, 2546) นอกจากนี้ อัตลักษณ์ถูกอธิบายในแง่ของกระบวนการหรือโครงสร้าง

บางประการที่อยู่นอกเหนือตัวมนุษย์ อัตลักษณ์จึงเป็นวัฒนธรรม หรือเงื่อนไขที่มนุษย์สร้างขึ้นในการดำเนินชีวิตร่วมกันผ่านกฎเกณฑ์ สัญลักษณ์ อัตลักษณ์อธิบายเป็นกระบวนการ มีลักษณะเป็นโครงสร้าง (Structure) เช่น วัฒนธรรม ประเพณี กฎ กติกา เงื่อนไขทางสังคมที่กำหนดเรารู้บุคลิกภาพ หรืออัตลักษณ์บุคคล (บุรกรรม์ บริบูรณ์, ณกมล ปุญชเขตต์ทิกุล และ ณัฐทิตา โรจนประศาสน์, 2560)

3.2 ทูทางวัฒนธรรม (Cultural Capital)

ทุนทางวัฒนธรรม หมายถึง ผลผลิตทางวัฒนธรรมที่จับต้องได้และจับต้องไม่ได้ ทุนทางวัฒนธรรมที่จับต้องได้ เช่น โบราณสถาน มรดกทางวัฒนธรรม ผลงานศิลปะแขนงต่าง ๆ ทั้งภาพวาด ดนตรี ภาพยนตร์ วรรณกรรม เหล่านี้มักจะวัดคุณค่าเป็นตัวเงินได้ ส่วนทุนวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ ได้แก่ ความเชื่อ จารีต ประเพณี วิถีชีวิต ฯลฯ (ดิเรก ปัทมสิริวัฒน์, 2547)

ทุนทางวัฒนธรรม หมายถึง ทุนที่สะสมอยู่ในตัวแต่ละบุคคล วัตถุสิ่งของและที่อยู่ในรูปแบบสถาบัน ซึ่งแต่ละบุคคลได้รับการหล่อหลอมและผลิตซ้ำ เพื่อสืบทอดผ่านทางระบบการศึกษา ผลผลิตแสดงออกผ่านรสนิยม (Taste) ซึ่งรสนิยมจะมีความแตกต่างและเป็นเครื่องมือใช้บำรุงรักษาชนชั้นในสังคมให้ดำรงอยู่ต่อไป (Boudieu, อ้างถึงในอุทิศ ทาหอม, พิชิต วันดี และสำราญ ธุระตา, 2558)

นอกจากนี้ ทุนทางวัฒนธรรมยังเกี่ยวข้องกับทุนทางสังคม (Social Capital) ซึ่งเปรียบเสมือนพลังขับเคลื่อนทุนทางวัฒนธรรมอีกด้วย ทุนทางสังคมเป็นสิ่งเชื่อมโยงระหว่างกันของเครือข่ายต่าง ๆ โดยให้เห็นถึงคุณค่าที่ได้เข้าร่วมในกิจกรรมหรือปฏิบัติร่วมกัน ซึ่งทุนทางสังคมจะประกอบไปด้วย

ความสัมพันธ์ทางสังคม ความไว้วางใจ ความเอื้ออาทรต่อกัน การรวมกลุ่ม เป็นต้น ทูทางสังคมเหล่านี้สะท้อนให้เห็นถึงฐานความคิด บรรทัดฐานทางสังคมและการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญา ความเชื่อ วัฒนธรรม ประเพณีที่มีลักษณะเฉพาะของชุมชน หากชุมชนใดสามารถสร้างหรือพัฒนาต่อยอดให้เกิดทุนทางสังคมอย่างเข้มแข็งแล้ว ย่อมก่อให้เกิดพลังนำไปสู่การจัดรูปแบบองค์กรทางสังคมให้ดำเนินไปด้วยดีและแก้ไขปัญหาาร่วมกันได้อย่างกว้างขวางยิ่งขึ้น (นฤมล ขุนวิช่วย และมานะ ขุนวิช่วย, 2562) เห็นได้ว่าทุนทางสังคมเป็นจุดเชื่อมโยงที่เป็นบรรทัดฐานของชุมชนก่อให้เกิดการจัดการทุนทางวัฒนธรรมได้อย่างเหมาะสมตามกรอบแนวคิดทางทุนทางสังคม

โดยทุนทางวัฒนธรรมปรากฏได้ในทุกช่วงเวลา ในฐานะทุนคงคลังซึ่งมีคุณค่าทางเศรษฐศาสตร์และคุณค่าทางวัฒนธรรม โดยที่มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมเป็นสมบัติล้ำค่าที่ได้มีการสร้างสรรค์ สังคม ปลูกฝัง และสืบทอดในชุมชนจากคนรุ่นหนึ่งมายังคนอีกรุ่นหนึ่ง โดยมีมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมนี้ หมายความว่า ความรู้ การแสดงออก การประพฤติปฏิบัติ หรือทักษะทางวัฒนธรรมที่แสดงออกผ่านบุคคล เครื่องมือ หรือวัตถุ ซึ่งบุคคลหรือชุมชนยอมรับและรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมกัน โดยทุนทางวัฒนธรรมลักษณะเป็นมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม (มาตรา 4) โดยกำหนดลักษณะของมรดกภูมิปัญญาทาง วัฒนธรรมต้องมีลักษณะอย่างหนึ่งอย่างใด ดังต่อไปนี้ (1) วรรณกรรมพื้นบ้านและภาษา (2) ศิลปะการแสดง (3) แนวปฏิบัติทางสังคม พิธีกรรม ประเพณีและเทศกาล (4) ความรู้และการปฏิบัติเกี่ยวกับธรรมชาติและจักรวาล (5) งานช่างฝีมือดั้งเดิม (6) การเล่นพื้นบ้าน กีฬาพื้นบ้าน และศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัว (7) ลักษณะอื่นตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

(พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม พ.ศ.2559, 2559)

ดังนั้น อัตลักษณ์ทุนทางวัฒนธรรม จึงหมายถึง ผลผลิตทางวัฒนธรรมที่จับต้องได้และจับต้องไม่ได้ มีคุณค่าทางเศรษฐศาสตร์และคุณค่าทางวัฒนธรรม โดยที่มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมเป็นสมบัติล้ำค่าที่ได้มีการสร้างสรรค์ สืบส่ง ปลุกฝัง และสืบทอด ในชุมชนจากคนรุ่นหนึ่งมายังคนอีกรุ่นหนึ่งผ่านกระบวนการทุนทางสังคมจนกลายเป็นอัตลักษณ์ที่สามารถเป็นสิ่งที่บ่งบอกบุคคลหรือกลุ่มคน เป็นอัตลักษณ์จนกลายเป็นคุณสมบัติติดตัวที่เอื้อให้บุคคลสามารถนำไปเพิ่มพูนมูลค่าของตนได้

4. วิธีดำเนินการวิจัย

4.1 เก็บข้อมูลภาคเอกสาร ผู้วิจัยทำการศึกษาค้นคว้า เพื่อให้ได้ข้อมูลแนวคิด ทฤษฎี ทฤษฎีอัตลักษณ์และทุนทางวัฒนธรรม ในลักษณะเอกสารทางวิชาการ งานวิจัย บทความวิชาการ บทความวิจัย และสืบค้นทางอินเทอร์เน็ต รวมถึงเอกสารของหน่วยงานราชการ แล้วจึงวิเคราะห์ข้อมูล

4.2 เก็บข้อมูลภาคสนาม ผู้วิจัยได้ลงพื้นที่เก็บข้อมูลภาคสนามครั้งที่ 1 เมื่อวันที่ 3 ตุลาคม 2563 ประเพณีชักพระทางน้ำที่สำนักสงฆ์แหลมโพธิ์ ตำบลคูเต่า อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา โดยลงเก็บข้อมูลเพื่อศึกษารูปแบบการแสดงเพลงเรือแหลมโพธิ์ แล้วนำข้อมูลมาเรียบเรียงเพื่อเขียนบทนำ และกำหนดลงพื้นที่โดยประสานผู้นำชุมชนเพื่อสำรวจสภาพทั่วไปของชุมชน โดยการสัมภาษณ์และการสังเกตข้อมูลทุนทางวัฒนธรรม

4.3 จัดประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group Discussion) กับผู้นำชุมชน
ปราชญ์ชาวบ้าน และตัวแทนชาวบ้าน เพื่อวิเคราะห์อัตลักษณ์ทุนทางวัฒนธรรม
ของบ้านแหลมโพธิ์

4.4 วิเคราะห์ข้อมูลและสังเคราะห์ ข้อมูลอัตลักษณ์ทุนทางวัฒนธรรม
มาจัดเป็นองค์ความรู้

5. สรุปผลการวิจัย

จากการเก็บข้อมูลและนำข้อมูลมาวิเคราะห์ พบว่า บ้านแหลมโพธิ์
มีความโดดเด่นด้านทุนวัฒนธรรมที่เป็นอัตลักษณ์ของชุมชนที่ยังคงอยู่คู่วิถี
ชีวิตของชาวบ้านอย่างแนบแน่นสืบทอดต่อกันมาตั้งแต่บรรพบุรุษ โดยพบว่า
มีอัตลักษณ์ทุนทางวัฒนธรรม 3 ด้าน ดังนี้

1) ทุนทางวัฒนธรรมด้านประเพณีและความเชื่อ

ทุนทางวัฒนธรรมประเพณีและความเชื่อหมาย
รวมถึงทุนทางวัฒนธรรมด้านกีฬาพื้นบ้านและด้านอาหารที่เกี่ยวข้องและ
เชื่อมโยงกับทุนทางวัฒนธรรมด้านประเพณีและความเชื่ออีกด้วย

**ประเพณีชักพระทางน้ำแหลมโพธิ์ อัตลักษณ์ทุน
ทางวัฒนธรรมด้านประเพณี** พระมหัทธิฐานะ สุจินโณ (สัมภาษณ์, 2565)
กล่าวว่า ประเพณีชักพระนี้สืบทอดมาตั้งแต่โบราณกาล ชาวบ้านจะนำเรือ
พระหรือเรือพนมพระที่ทำขึ้นมาประดิษฐ์ไว้ในเรือแล้วลากเรือพระไปยัง
จุดหมายคือแหลมโพธิ์ แต่เดิมนั้นเรือพระบางลำใช้เรือยาวผูกขนานต่อกัน
ถึง 3 ลำ ยิ่งเรือพระลำใหญ่เพียงใดยิ่งต้องอาศัยแรงชักลากจากฝีพายมากขึ้น
เท่ากับแรงศรัทธาและความเชื่อที่ว่า “เมื่อพระหลบหลัง ฝนจะตกหนัก” เรือ

พระมีความสวยงามวิจิตรตระการตามากมีสีสันตัดกัน ชาวบ้านเตรียมอาหาร มาถวายพระและทำบุญเรือพระ ซึ่งหาดแหลมโพธิ์ยังสอดคล้องกับตำนาน ความศักดิ์สิทธิ์ของทวดงู ประเพณีลากพระแหลมโพธิ์มีเรือพระจากวัดต่าง ๆ หลายวัดแถบกลุ่มทะเลสาบสงขลา จะลากเรือพระมายังแหลมโพธิ์เพื่อจอดเรือ รวมกันที่ท่าหน้าแหลมโพธิ์ เรือพระแต่ละจะประกอบด้วย กลองทัดใช้ตีให้เสียง ขณะลากเรือพระ มีพนมพระ มีฉัตร มีริ้วธง และธรรมจักรเป็นสัญลักษณ์ของ พุทธศาสนาที่สำคัญของเรือพระ

ภาพที่ 1 เรือพระ ในประเพณีลากพระทางน้ำบ้านแหลมโพธิ์

ที่มา : รวิสร่า ศรีชัย (2563)

การแข่งขันพายเรือ พุนทางวัฒนธรรมด้านกีฬา
พื้นบ้าน แข่งเรือยาวในสมัยต้น ๆ มักเกี่ยวกับการเสี่ยงทายในประเพณีหลวง ต่อมาใช้ฝึกฝีพายในทางการทหาร ในสมัยต่อ ๆ มาชาวบ้านจึงจัดการแข่งเรือ กันบ้างและถือว่าเป็นกีฬาที่สนุกสนานอย่างหนึ่ง (สมปราชญ์ อัมมะพันธุ์, 2553) การแข่งพายเรือแหลมโพธิ์นี้จัดขึ้นหลังการชักพระทางน้ำ ในอดีตเรือ

พายแข่งกันเพียงลำละ 2 คน คนแข่งจะเป็นชายหญิงก็ได้ แข่งชันกันเป็นคู่ ๆ กันไปมุ่งเน้นความสนุกสนาน (มาลี เถาวิล, สัมภาษณ์, 2565) ปัจจุบันชุมชนบ้านแหลมโพธิ์ได้มีการรื้อฟื้นการแข่งขันเรือยาวขึ้นในประเพณีชักพระทางน้ำให้มีฝีพายมากขึ้น การแข่งพายเรือนี้เป็นความร่วมมือกันลงแข่งขันของชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิมแสดงออกซึ่งความสามัคคีของคนในชุมชนบ้านแหลมโพธิ์ (สุวัฒน์ นวลนุ่น, สัมภาษณ์, 2565)

ภาพที่ 2 การแข่งพายเรือ

ที่มา : บุญโปรด จิตนวล (2563)

ตำนานทวดงู ทุนทางวัฒนธรรมด้านความรู้และการปฏิบัติเกี่ยวกับธรรมชาติและจักรวาล ทวด สิ่งศักดิ์สิทธิ์อันทรงอำนาจในแบบฉบับไทยท้องถิ่นภาคใต้ เป็นความเชื่อทางจิตวิญญาณที่มีอิทธิพลต่อวัฒนธรรมท้องถิ่น ทวดเป็นดวงวิญญาณที่มีเดชานุภาพสูงต้องมีการปฏิบัติบูชาเอาใจจึงจะให้คุณและให้โทษหากมีการล่วงละเมิด (ศศลักษณ์ ทองขาว, กิตติพร ไชยโรจน, คุณาพร ไชยโรจน และอำนาจ ทองขาว, 2563) มีตำนาน

ทวดงุแหลมโพธิ์ ว่าแต่เดิมแหลมโพธิ์เป็นป่าที่รกมากเป็นที่อาศัยของสัตว์ร้าย ชาวบ้านหวาดกลัว เป็นคำบอกเล่าของคนหาปลาว่าได้ขึ้นมาหลบพักอาศัยที่ศาลาแล้วทวดงุปรากฏตัวขึ้นให้เห็นและยังมีทางขึ้นลงของทวดงุที่ว่ายน้ำในทะเลสาบสงขลาข้ามเกลียวคลื่นไปยังวัดธรรมโฆษณ์ อ.สิงหนคร จ.สงขลา ชาวบ้านมีความกลัวเดิมอยู่แล้วจึงต้องการสิ่งยึดเหนี่ยวจิตใจจึงได้กราบไหว้ทวดงุเพื่อเป็นที่พึ่งพิงทางจิตใจ จากความเชื่อเรื่องทวดงุบริเวณแหลมโพธิ์นี้ ชาวบ้านจึงได้รวมตัวกันมาจัดประเพณีลากพระทางน้ำขึ้นพื้นที่ศักดิ์ที่ทวดงุคุ้มครองอยู่ที่แหลมโพธิ์ (พระมหัทธนะ สุจิณโณ, สัมภาษณ์, 2565)

พิธีบูชาทวดงุทุนทางวัฒนธรรมด้านความรู้และการปฏิบัติเกี่ยวกับธรรมชาติและจักรวาล ความเชื่อนี้มีมากกว่า 300 ปี มีทั้งญาติโยมผู้มีจิตศรัทธาทั้งใกล้และไกล ทั้งในจังหวัดสงขลา จังหวัดใกล้เคียง และชาวต่างชาติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งชาวมาเลเซีย ผู้ศรัทธาต้องรู้พิธี โดยผู้ศรัทธาที่เข้ามากราบไหว้ขอพร หรือบนบานศาลกล่าวให้ได้สิ่งต่าง ๆ ผู้ขอต้องเป็นผู้ขอมิบุญบารมีกระทำดี แล้วขอพึ่งบารมีทวดงุร่วมกัน อีกทั้งเทพทั้งหลายและสิ่งศักดิ์สิทธิ์รวมด้วย ทวดงุท่านจึงดลบันดาลให้ได้สมดังประสงค์ ผู้บูชาทวดงุเตรียมเครื่องบูชาสำหรับทวดงุ มีประทัดและไขการบูชาทวดงุประกอบด้วยดอกไม้ จุดรูป 9 ดอก เทียน 2 เล่ม เริ่มบูชาทวดตั้งโนม 3 จบ แล้วกล่าวคำบูชาทวด จากนั้นกล่าวคำขอพร “พ่อทวดแหลมโพธิ์ ขอพรขอบารมีเพื่อเสริม เพื่อขอความสำเร็จและขอให้ได้...(สิ่งที่ประสงค์)... ขอถวายประทัดและไขขอพ่อทวดจงดลบันดาลให้ประสบความสำเร็จ” (พระมหัทธนะ สุจิณโณ, สัมภาษณ์, 2565)

ภาพที่ 3 ศาลาทวดงู ณ สำนักสงฆ์แหลมโพธิ์

ที่มา : รวิสร่า ศรีชัย (2565)

ต้มสามเหลี่ยม พุนทางวัฒนธรรมด้านอาหาร

ต้มสามเหลี่ยม ชาวปักษ์ใต้ใช้ “ต้ม” เพื่อเป็นอาหารถวายพระในวันออกพรรษา ต้มเป็นอาหารภาคบังคับที่จะต้องมีทำกันแทบทุกบ้าน ใช้ต้มเป็นอาหารถวายพระประจำเทศกาลออกพรรษาและประเพณีชักพระด้วย (ประพนธ์ เรื่องณรงค์, 2552) สอดคล้องกับพุทธประวัติในวันออกพรรษา เมื่อพระพุทธองค์เสด็จกลับโลกมนุษย์นั้นพุทธศาสนิกชนที่ทราบข่าวจึงได้เตรียมภัตตาหารไปถวาย แต่ชาวบ้านมีจำนวนมากไม่สามารถเข้าไปถวายภัตตาหารได้ถึงจึงใช้วิธีห่อภัตตาหารด้วยใบไม้โยนไปใส่บาตรของพระพุทธองค์ เหตุนี้จึงเกิดการห่อต้มขึ้น (สมปอง มุกดาร์ตน, 2554) ต้มสามเหลี่ยมทำมาจากข้าวเหนียวขาวหรือข้าวเหนียวดำที่ผัดข้าวเหนียวกับน้ำกะทิผสมน้ำตาลและเกลือเมื่อข้าวเหนียวใกล้สุกได้ที่นำมาห่อด้วยใบกระพ้อเป็นรูปสามเหลี่ยม

จากนั้นจึงนำไปต้มหรือนึ่งจนข้าวเหนียวสุกเต็มที่ (พร แก้วประกอบ, สัมภาษณ์, 2565)

2) ทูนทางวัฒนธรรมด้านฝีมือช่างดั้งเดิมและอาชีพงานต่อเรือ ทูนทางวัฒนธรรมด้านงานช่างฝีมือดั้งเดิม การต่อเรือเป็นงานช่างฝีมือดั้งเดิมที่มีชื่อเสียงของชุมชนบ้านแหลมโพธิ์ การต่อเรื่อนั้นสอดคล้องกับอาชีพประมงชายฝั่ง ดังนั้น เรือจึงเป็นสิ่งจำเป็นที่แทบทุกบ้านที่ตั้งถิ่นฐานใกล้ทะเลและริมคลองแหลมโพธิ์ต้องมีไว้ประจำบ้าน เรือยวนี้มีความสำคัญเพื่อการหาปลาเลี้ยงชีพและการสัญจรทางน้ำ งานช่างดั้งเดิมการต่อเรือนี้เป็นมรดกภูมิปัญญาของชุมชนที่มีสืบทอดต่อ ๆ กันมาจากการบรรพบุรุษ การถ่ายทอดความรู้เป็นการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ ไม่มีการสอนอย่างเป็นระบบ เป็นแบบเรียนรู้ผ่านวิถีชีวิตที่ได้คลุกคลีรุ่นพ่อรุ่นแม่ทำต่อ ๆ กันมา (ผาด บินเดน, สัมภาษณ์, 2565)

งานมัดกัต อัตลักษณ์ทูนทางวัฒนธรรมด้านงานช่างฝีมือดั้งเดิม การมัดกัต หมายถึง คำว่า “มัด” เป็นการผูกรวมเข้าด้วยกัน หรือผูกมัดให้แน่น ส่วนคำว่า “กัต” เป็นภาษาถิ่นใต้ที่แปลว่า “อวน” เครื่องมือจับปลา อวนผืนยาวหลายขนาด ใช้ล่อจับปลา ดังนั้น คำว่า “มัดกัต” เป็นภาษาถิ่นใต้ แปลว่า การผูกอวนเข้าด้วยกันกับทุ่นเพื่อเป็นเครื่องมือจับปลาในการทำประมงพื้นบ้านของชาวบ้านแหลมโพธิ์ มัดกัตทำโดยนำอวนที่มีขนาดตาเล็กมอดกับทุ่นที่ทำมาจากแผ่นพลาสติกเพื่อให้อวนลอยตัวได้ในน้ำและอีกด้านหนึ่งมัดอวนกับทุ่นที่ทำจากตะกั่วให้น้ำหนักเพื่อถ่วงน้ำหนักอวนให้จมลงในน้ำ การมัดกัตนี้เป็นงานช่างฝีมือที่สำคัญสำหรับอาชีพประมง

บ้านแหลมโพธิ์นี้มีไม่กี่คนแล้วยังคงมัดกัตได้อีก ผู้หญิงส่วนใหญ่จะยังรับจ้างมัดกัตเป็นรายได้เสริมอีกด้วย (ฉวี นวลพันธ์, สัมภาษณ์, 2565)

กัตที่ได้มัดเรียบร้อยแล้ว

ภาพที่ 4 กัตที่ทำจากการมัดกัต

ที่มา : รวิศรา ศรีชัย (2565)

อาชีพประมงชายฝั่ง ทูทางวัฒนธรรมด้านอาชีพ

ประมงชายฝั่งเป็นอาชีพหลักของชาวบ้านแห่งบ้านแหลมโพธิ์ และยังมีคลองแหลมโพธิ์เป็นเส้นทางคมนาคมทางน้ำที่ใช้เดินเรือลัดเลาะเข้าสู่หมู่บ้าน ชาวบ้านที่อาศัยใกล้ทะเลสาบสงขลาและคลองแหลมโพธิ์ได้ประกอบอาชีพประมงชายฝั่งเป็นอาชีพหลัก ใช้วิธีหาปลาหลากหลายวิธี ได้แก่ ดักกัตไข่นัง วางอวด ราวเปิด และหม่า ซึ่งอาชีพประมงชายฝั่งเป็นอาชีพหลักของชาวบ้านแหลมโพธิ์ถึงร้อยละ 80 ของประชากร (สุวัฒน์ นวลนุ่น, สัมภาษณ์, 2565)

3) ทูทางวัฒนธรรมด้านศิลปะการแสดงเพลงเรือ

แหลมโพธิ์ อัตลักษณ์ทูทางวัฒนธรรมด้านศิลปะการแสดง เพลงเรือแหลมโพธิ์ เป็นเพลงร้องพื้นบ้านภาคใต้ ที่มีศูนย์กลางการเล่นอยู่ที่บ้านแหลมโพธิ์ เดิมเป็นเพลงร้องที่ฝีพายขับร้องเล่นกันในประเพณีลากพระทางน้ำ เพื่อให้ฝีพายมีจังหวะการพายเรือที่พร้อมเพรียงกันและเพื่อความสนุกสนาน (หิรัญ เกถวิล, สัมภาษณ์, 2563) เพลงเรือแหลมโพธิ์นี้มีทั้งการร้องทางน้ำและทางบก นางมาลี เกถวิล (มาลี เกถวิล, สัมภาษณ์, 2565) ได้เล่าถึงเพลงเรือไว้ว่า “เพลงเรือแหลมโพธิ์มีความสำคัญมากในประเพณีลากพระทางน้ำในอดีต ชาวแหลมโพธิ์เตรียมเพลงที่จะร้องและฝึกซ้อมกันไว้ก่อนวันออกพรรษา” เพลงร้องมีเนื้อหาทางคำหยาบที่ผู้ชายหนุ่มที่มาร้องเกี่ยวพาราตีทั้งร้องขัดกันขณะลากเรือพระทางน้ำและเพื่อร้องขัดกันขณะร้องบนบก เนื้อหาเพลงสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรม และถ่ายทอดวิถีชีวิตของคนแหลมโพธิ์มีคำร้องเป็นภาษาถิ่นได้

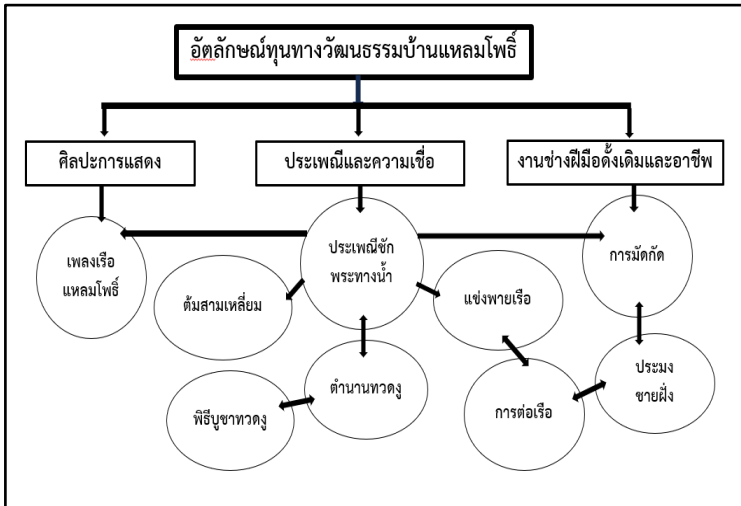
ภาพที่ 5 การเล่นเพลงเรือแหลมโพธิ์บนบก คณะครูหิรัญ เกถวิล แสดงเมื่อ พ.ศ. 2563 ในประเพณีลากพระทางน้ำแหลมโพธิ์
ที่มา : รวิสรา ศรีชัย (2563)

สรุป

อัตลักษณ์ทุนทางวัฒนธรรมบ้านแหลมโพธิ์มีการยึดโยงเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับทุนทางสังคมหลากหลายมิติ อัตลักษณ์ทุนทางวัฒนธรรมด้านประเพณีชักพระทางน้ำที่บ้านแหลมโพธิ์เป็นทุนทางวัฒนธรรมที่สามารถเชื่อมโยงสู่มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมอีกหลายด้าน เชื่อมโยงกับการแข่งพายเรือ การเล่นเพลงเรือแหลมโพธิ์ ขนมห่มสามเหลี่ยมที่ถวายพระในประเพณีชักพระทางน้ำ ตำนานทวดงูและพิธีบูชาทวดงู แต่เดิมการเดินทางมายังแหลมโพธิ์ยังอาศัยเรือเพื่อมาบูชาทวดงู ตามตำนานทวดงูกว่าถึงพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ของบริเวณหาดแหลมโพธิ์ที่มีทวดงูคอยปกป้องรักษาคุ้มครองชาวแหลมโพธิ์ อีกทั้ง ชาวแหลมโพธิ์เองและชาวบ้านใกล้เคียงได้เข้ามาราบไว้บนบานศาลกล่าวเพื่อความเป็นมงคลแก่ชีวิตและบนบานขอพึ่งบารมีทวดงู อีกทั้ง เรือยังเป็นพาหนะสำคัญเพื่อสัญจรทางน้ำจึงมีงานช่างฝีมือการต่อเรือยาวเกิดขึ้นภายในชุมชนที่มีคนละแวกใกล้เคียงมาว่าจ้างให้ต่อเรือ เรือยาวนี้ยังได้เชื่อมโยงวิถีชีวิตด้านการประมงชายฝั่งซึ่งเป็นอาชีพหลักของชาวบ้านแหลมโพธิ์อีกด้วย

จะเห็นได้ว่า บริบททางสังคมเป็นทุนทางวัฒนธรรมที่เป็นมรดกภูมิปัญญาของชาวแหลมโพธิ์ที่ได้รับการถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่นมีความยึดโยงกันจนไม่สามารถแยกออกจากกัน อัตลักษณ์ทุนทางวัฒนธรรมบ้านแหลมโพธิ์ มี 3 ด้าน คือ ทุนทางวัฒนธรรมด้านศิลปะการแสดง ทุนทางวัฒนธรรมด้านประเพณีและความเชื่อ ทุนทางวัฒนธรรมด้านงานช่างดั้งเดิมและอาชีพ ดังแผนภูมิแสดงความเชื่อมโยงของทุนทางวัฒนธรรม

ภาพแสดงการเชื่อมโยงอัตลักษณ์ทุนทางวัฒนธรรมบ้านแหลมโพธิ์

ภาพที่ 6 แสดงความเชื่อมโยงของอัตลักษณ์ทุนทางวัฒนธรรมบ้านแหลมโพธิ์
ที่มา : รวิสร่า ศรีชัย (2566)

6. อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาและวิเคราะห์อัตลักษณ์ทุนทางวัฒนธรรมบ้านแหลมโพธิ์สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

ชุมชนบ้านแหลมโพธิ์มีศักยภาพทุนทางวัฒนธรรมหลากหลายด้านที่มีความเชื่อมโยงกับทุนทางวัฒนธรรมด้านประเพณีอันได้แก่ประเพณีชักพระทางน้ำที่เชื่อมโยงทุนวัฒนธรรมแทบทุกด้านจนกลมกลืนไปด้วยกันในกิจกรรมที่ชุมชนได้แสดงออกมาผ่านประเพณีชักพระอันเป็นอัตลักษณ์สำคัญของชุมชนบ้านแหลมโพธิ์ สอดคล้องกับงานวิจัยของสุธีรา ปานแก้ว และ

วันวิสาข์ พลอย อินสว่าง ได้กล่าวไว้ว่า ชุมชนแหลมโพธิ์มีศักยภาพการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ได้แก่ ประเพณีชักพระทางน้ำ มีศักยภาพอยู่ในระดับดี (สุริรา ปานแก้ว และวันวิสาข์ พลอย อินสว่าง, 2561)

อัตลักษณ์ด้านศิลปะการแสดงเพลงเรือแหลมโพธิ์มีการร้องเล่นกันในประเพณีชักพระที่เป็นอัตลักษณ์สำคัญที่เพลงเรือแหลมโพธิ์มีบทบาทเป็นสื่อพื้นบ้านเพื่อประชาสัมพันธ์เหตุการณ์บ้านเมือง เพลงยังสื่อสารมุมมองแง่คิดให้กับเยาวชนด้านคุณธรรมและจริยธรรม สอดคล้องกับงานของธวัชรรัตน์ พรหมวิเศษ ได้กล่าวถึงอัตลักษณ์ของคนใต้ที่ว่า อัตลักษณ์ของคนใต้ที่ถูกประกอบสร้างผ่านเพลงเรือภาคใต้ มีลักษณะหลากหลายตามบริบทของสังคมร่วมสมัย ความเป็นท้องถิ่น นิยมในเรื่องภาษา อารมณ์ขัน และวิถีชีวิตท้องถิ่น ในสังคมเกษตรกรรมยังคงถูกเลือกมานำเสนอในสังคมยุคใหม่ (ธวัชรรัตน์ พรหมวิเศษ, 2559)

อัตลักษณ์ทุนทางวัฒนธรรมบ้านแหลมโพธิ์เป็นมรดกภูมิปัญญาทั้งทุนทางวัฒนธรรมที่จับต้องได้และจับต้องไม่ได้ล้วนแล้วแต่มีบทบาทสำคัญเป็นเครื่องมือยึดโยงเพื่อการธำรงอยู่ของผู้คนในชุมชนบ้านแหลมโพธิ์ให้อาศัยอยู่ร่วมกันภายใต้ความเชื่อ ประเพณี วัฒนธรรมและวิถีชีวิต เราจึงเห็นได้ว่าบ้านแหลมโพธิ์เป็นพื้นที่ทางวัฒนธรรมที่ชาวบ้านอาศัยอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุขภายใต้ทุนทางวัฒนธรรมที่เป็นอัตลักษณ์ของตน ซึ่งเป็นเครื่องมือสำคัญที่ช่วยยึดโยงความสัมพันธ์ของผู้คนบ้านแหลมโพธิ์ให้มีความรักและสามัคคีกัน มีกิจกรรมทางสังคมร่วมกัน สอดคล้องกับความหมายของ “พื้นที่ทางวัฒนธรรม” ดังที่ เมธี พิริยการนนท์ และนพดล ตั้งสกุลได้ให้ความหมายว่า พื้นที่ทางวัฒนธรรมเป็นพื้นที่ที่เป็นได้ทั้งรูปธรรมและนามธรรม

ที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรม การให้ความหมายในรูปแบบของวิถีชีวิต ประเพณีต่าง ๆ ความเชื่อ การต่อรองและอำนาจทางสังคม ทั้งที่เป็นพื้นที่ที่แสดงถึงความสำคัญในอดีตหรือแสดงถึงความทันสมัย มีการเชื่อมโยงให้เห็นมิติความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นทั้งบริบทของประวัติศาสตร์ชุมชน วิถีชีวิต วัฒนธรรม รวมไปถึงด้านอื่น ๆ ด้วย (เมธี พิริยการนนท์ และนพดล ตั้งสกุล, 2564) อีกทั้งยังเชื่อมโยงกับพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ของบริเวณหาดแหลมโพธิ์ที่มีทวดงูคอยปกปักรักษาคุ้มครองชาวแหลมโพธิ์เป็นพื้นที่ทางความเชื่อเรื่องทวด อีกทั้งชาวแหลมโพธิ์เองและชาวบ้านใกล้เคียงได้เข้ามากราบไว้บนบานศาลกล่าวเพื่อความเป็นมงคลแก่ชีวิตและบนบานขอพึ่งบารมีทวดงูอีกด้วย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของธวเดช ภาจิตรภิมย์ และชาญชัย จิวจินดา ที่ว่า วัดเจดีย์ไฉ่ไข้รูปแบบพื้นที่ของความเชื่อ ศรัทธา และที่พึ่งทางใจของผู้คนต่างประสบกับปัญหาต่าง ๆ ในชีวิต ที่เข้ามากระทบ จิตใจ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการดำรงชีวิตในประจำวัน การอยู่ร่วมกันในสังคม ทำให้เกิดปัญหาขึ้นที่มีผลกระทบต่ จิตใจ จึงมีความจำเป็นจะต้องมองหาที่ยึดเหนี่ยวจิตใจหรือที่พึ่งทางใจ วัดเจดีย์ไฉ่ไข้ก็ถือเป็นสถานที่ที่ผู้คนยึดถือเป็นสถานที่ ยึดเหนี่ยวใจจิตในเรื่องต่าง ๆ (ธวเดช ภาจิตรภิมย์ และชาญชัย จิวจินดา, 2565)

7. ข้อเสนอแนะและการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

7.1 ให้องค์กรหรือนักวิจัยได้ดำเนินการวิจัยจากทุนวัฒนธรรมของชุมชนเพื่อการส่งเสริมอนุรักษ์และขับเคลื่อนฐานทุนวัฒนธรรมด้านต่าง ๆ ที่จะส่งเสริมความเข้มแข็งและการพัฒนาของชุมชนบ้านแหลมโพธิ์ อีกทั้งจากผลการวิจัย

7.2 ผู้นำชุมชนได้นำองค์ความรู้นำไปใช้ประโยชน์ต่อการจัดประเพณีลากพระทางน้ำ

7.3 งานวิจัยครั้งนี้ได้ส่งเสริมให้เกิดกิจกรรมการแข่งขันทางวัฒนธรรมจากอัตลักษณ์มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมในการแข่งขันแข่งต้มในประเพณีลากพระทางน้ำอีกด้วย

8. รายการอ้างอิง

ฉวี นวลพันธ์. (2565, 1 มิถุนายน). *มัดก๊ัด* [สัมภาษณ์]. ช่างมัดก๊ัด.

ดิเรก ปัทมสิริวัฒน์ และพัชรินทร์ สิริสุนทร (บ.ก.). (2547). *ทุนสังคม และทุนวัฒนธรรมในระบบเศรษฐกิจ และการจัดการยุคใหม่*. กรุงเทพฯ: พี.เอ.ลีฟวิ่ง.

ธวเดช ภาจิตรภิรมย์ และชาญชัย จิวจินดา. (2565). วัดเจดีย์ (ไถ่ไข่) : คติชน การพัฒนาและการประกอบสร้างในฐานะพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์. *วารสารวิจัยวิชาการ*. 5(5), 93-108.

ธวัชรัตน์ พรหมวิเศษ. (2559). ภาษาและฉันทลักษณ์ ในเพลงเรือภาคใต้ : ท้องถิ่น กับการดำรงอัตลักษณ์ และตัวตนในสังคมร่วมสมัย. *วารสารรัฐสมัยแล*. 37(2), 15-30.

นฤมล ขุนวิช่วย และมานะ ขุนวิช่วย. (2562). ทุนทางสังคมในการจัดการและใช้ประโยชน์ทรัพยากรป่าพรุควนเคร็ง. *วารสารนาคบุตรปริทรรศน์*. 11(2), 62-71.

บุรกรณ์ บริบูรณ์, ณกมล ปุณฺษเตตฺตํกุล และณัฐติดา โรจนประศาสน์. (2560). *อัตลักษณ์กับการท่องเที่ยว : ศึกษาการนำอัตลักษณ์มาใช้*

- กับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแหล่งมรดกโลกเมืองอยุธยา
ประเทศไทย. [รายงานผลวิจัย]. มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
ฟาด ปินเดน. (2565, 1 มิถุนายน). *ต่อเรือ* [สัมภาษณ์]. ช่างต่อเรือ.
พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม พ.ศ.2559.
(2559). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่มที่ 33 ตอนที่ 19 ก. หน้า 1-2.
พร แก้วประกอบ. (2565, 1 มิถุนายน). *ดัม* [สัมภาษณ์]. ชาวบ้านแหลมโพธิ์.
พระมัทธนะ สุจินโณ. (2565, 5 มิถุนายน). *ทวดงู* [สัมภาษณ์]. หัวหน้า
สำนักสงฆ์แหลมโพธิ์.
มาลี เถาวิล. (2565, 12 มีนาคม). *เพลงเรือแหลมโพธิ์* [สัมภาษณ์].
แม่เพลงเรือแหลมโพธิ์.
เมธี พิริยการนนท์ และนพดล ตั้งสกุล. (2564). ปริทัศน์บทความ :
เรื่องพื้นที่สาธารณะ พื้นที่ทางวัฒนธรรมและพื้นที่สาธารณะทาง
วัฒนธรรม. *หน้าจั่ว ว่าด้วยประวัติศาสตร์สถาปัตยกรรมและ
สถาปัตยกรรมไทย*. 18(1), 134-158.
ศศลักษณ์ ทองขาว, กิตติพร ไชโยจัน, คุณาพร ไชโยจัน และอำนาจ ทองขาว.
(2563). ความเชื่อทางจิตวิญญาณทวดที่มีอิทธิพลต่อวัฒนธรรม
ท้องถิ่นในจังหวัดตรัง. *วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร*. 8(6),
2325-2336.
ประพนธ์ เรืองณรงค์. (2552). แหลงใต้ (21). *วารสารรุสมิแล*. 30(1), 58-62.
สมปราชญ์ อัมมะพันธุ์. (2553). แข่งเรือ. *วารสารรุสมิแล*. 31(3), 67-72.
สมปอง มุกดาร์ตัน. (2554). สีสันของความศรัทธา : เรือพระโคกโพธิ์ใน
ปัจจุบัน. *วารสารรุสมิแล*. 32(3), 57-64.

สุวัฒน์ นวลนุ่น. (2565, 5 มิถุนายน). *แข่งเรือพาย* [สัมภาษณ์]. ผู้ใหญ่บ้าน บ้านแหลมโพธิ์.

สุธีรา ปานแก้ว และวันวิสาข์ พลอย อินสว่าง. (2561). *แนวทางพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ชุมชนแหลมโพธิ์ ตำบลคูเต่า อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา*. [รายงานผลการวิจัย]. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย.

หิรัญ เถาวิล. (2563, 3 ตุลาคม). *เพลงเรือแหลมโพธิ์* [สัมภาษณ์]. ครูภูมิปัญญาเพลงเรือแหลมโพธิ์.

อภิญา เพ็ญฟูสกุล. (2546). *อัตลักษณ์ : การทบทวนทฤษฎีและกรอบแนวคิด*. กรุงเทพฯ: คณะกรรมการสภาวิจัยแห่งชาติ สาขาสังคมวิทยา สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.

อริสรา ระพิทย์พันธ์. (2557). *ผลกระทบการรับรู้ลักษณะภูมิทัศน์บริการของร้านอาหารทะเลในพื้นที่แหลมโพธิ์ที่มีต่อการภักดีของนักท่องเที่ยวชาวไทย*. [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต]. หลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการการท่องเที่ยว คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

อุทิศ ทาหอม, พิชิต วันดี และสำราญ ธุระดา. (2558). *ทุนทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของชุมชนบ้านตามา จังหวัดบุรีรัมย์*. *วารสารการจัดการสิ่งแวดล้อม*. 11(2), 44-59.